

EMBARGO TOT 1 APRIL 2022, 9.00 UUR

Slimme industriepolitiek: een urgente opdracht voor Nederland in de EU

Beschikken we als Nederland en EU bij een volgende pandemie wel tijdig over genoeg mondkmaskers en vaccins? Dreigt de auto-industrie stil te vallen vanwege haperende toeleveringsketens voor halfgeleiders? Hoe wordt de EU minder afhankelijk van Russisch gas, bijvoorbeeld dankzij waterstof?

Sinds enkele jaren zetten dergelijke uitdagingen, ingegeven door ingrijpende crises zoals de pandemie, de klimaatcrisis, en recentelijk, de oorlog in Oekraïne, het thema industriebeleid terug op de Europese agenda. Meer dan voorheen wordt in Brussel, Parijs en Berlijn gesproken over actief en sturend ingrijpen van overheden in industriële marktprocessen, ter verwezenlijking van publieke doelen zoals vergroening, digitalisering of strategische weerbaarheid.

Slimme industriepolitiek

Gesteld voor deze trendbreuk in het industriebeleid heeft het Nederlandse kabinet de Adviesraad voor Internationale Vraagstukken (AIV) gevraagd hoe zich in dit EU-debat te positioneren, mede in het licht van reacties van partners zoals de VS. In het coalitieakkoord kondigde de regering intussen zelf een nationale en Europese inzet op “slimme industriepolitiek” aan. In het vandaag gepresenteerde advies “Slimme industriepolitiek: een opdracht voor Nederland in de EU” stelt de AIV dat Nederland inderdaad snel aansluiting moet zoeken bij de industriepolitieke wending in de EU en doet enkele concrete voorstellen om dit vorm te geven. Daarvoor zijn twee hoofdredenen.

Ten eerste is er de noodzaak om Europa’s strategische kwetsbaarheid te verminderen in het licht van de actuele geopolitieke situatie. Afgelopen jaren ging veel aandacht uit naar de risico’s voor de EU van de industriële en technologische grootmachtenstrijd tussen China en de VS. Inmiddels onderstreept ook de oorlog in Oekraïne hoe belangrijk vergroting van de weerbaarheid is voor Nederland en de andere EU-lidstaten, ook op het vlak van energie.

Zonder publieke (aanvullende) investeringen in nieuwe technologie, zoals kunstmatige intelligentie en *quantum computing*, en zonder sturend beleid, bijvoorbeeld op het vlak van onderzoek, komen de grote transities naar klimaatneutraliteit en een digitale economie in het nauw. Evenmin zal de EU dan onze dataveiligheid of energiezekerheid kunnen waarborgen. Hier liggen ook voor Nederland zeer grote publieke en veiligheidsbelangen.

Welvaart en werkgelegenheid

Ten tweede dreigt een inzake industriepolitiek te aarzelend en passief Nederland de boot te missen op het vlak van nationale welvaart en werkgelegenheid. Dat is een zorgpunt, aangezien Nederland bloeiende en hoogwaardige industrieën kent, juist ook in sectoren die op grote EU-belangstelling kunnen rekenen, zoals de halfgeleiderindustrie (met ASML als mondiale speler) en het ecosysteem rond waterstof.

De AIV beveelt de regering aan op korte termijn politiek initiatief te nemen voor een afwegingskader dat de verschillende publieke belangen en afwegingen in de industriepolitiek met elkaar verbindt. In het bijzonder helpt zo’n kader bepalen of een bepaald industriepolitiek initiatief aan de voorwaarden voldoet. Draagt het effectief bij aan het terugdringen van afhankelijkheid van strategische toeleverketens? Worden de EU-binnenmarkt en de internationale multilaterale orde niet nodeloos verstoord? Komen de baten bij meerdere lidstaten terecht, en niet alleen bij de grote?

Prioriteit nummer één

Bert Koenders, voorzitter van de Adviesraad Internationale Vraagstukken: “Gezien de geopolitieke situatie is het verminderen van de strategische kwetsbaarheid anno 2022 Europa’s publieke belang

nummer één. Dat dwingt ook de Nederlandse regering om slimme industriepolitiek zowel nationaal als in Europees verband bovenaan de agenda te zetten. De klassieke gevaren van staatssteun en protectionisme bestaan nog steeds. Tegelijk zijn er nieuwe risico's, zoals rond toegang tot grondstoffen, buitenlandse overnames van strategische bedrijven of een onoverbrugbare achterstand op de technologieën van de toekomst. We moeten onze voorsprong op bijvoorbeeld het gebied van waterstof en halfgeleiders niet verspelen.”

Nederland moet in EU-verband blijven inzetten op een goed functionerende interne markt en daartoe actief de samenwerking zoeken met middelgrote lidstaten én Duitsland en Frankrijk. Een beter geïntegreerde besluitvorming is mogelijk, bijvoorbeeld door hetzij de voorzitter, hetzij een coördinerende vicevoorzitter van de Europese Commissie verantwoordelijk te maken voor strategische weerbaarheid. Ook is het van belang dat de Nederlandse regering de komende periode de koers en doelen van industriebeleid uitwerkt in een politieke strategie en deze bij monde van verantwoordelijke bewindspersonen vertolkt in het parlementaire en publieke debat.